

ΕΚΔΗΛΩΣΗ - ΠΑΡΕΜΒΑΣΗ

ΚΛΑΔΙΚΕΣ ΣΥΛΛΟΓΙΚΕΣ ΣΥΜΒΑΣΕΙΣ

Θεσμός
Δικαιωμάτων
Ανάπτυξης
Προοπτικής

Ξενοδοχείο "ΚΑΡΑΒΕΛ"
Τρίτη 29.11.2016
ώρα 17.00

Ο μ ι λ η τ έ ς :

ΞΕΝΟΦΩΝ ΚΟΝΤΙΑΔΗΣ

Καθηγητής Δημοσίου Δικαίου,
Παντείου Πανεπιστημίου

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΙΟΥ

Καθηγητής Εργατικού Δικαίου,
Νομικής Σχολής Πανεπιστημίου Αθηνών

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΤΡΑΥΛΟΣ-ΤΖΑΝΕΤΑΤΟΣ

Ομότιμος Καθηγητής Εργατικού Δικαίου,
Νομικής Σχολής Πανεπιστημίου Αθηνών

ΒΑΣΙΛΙΚΗ ΓΕΩΡΓΑΚΟΠΟΥΛΟΥ

Διδάκτωρ Οικονομίας της Εργασίας

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΟΤΟΕ

ΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΠΡΟΕΔΡΟΥ ΤΗΣ ΟΤΟΕ σ. Σταύρου Κούκου.

Κυρίες και κύριοι, Συναδέλφισσες και συνάδελφοι,

Η σημερινή εκδήλωση του Ινστιτούτου Εργασίας της ΟΤΟΕ (ΙΝΕ/ΟΤΟΕ) είναι μια σημαντική πρωτοβουλία για την ενίσχυση της επιστημονικής μας γνώσης, επιχειρηματολογίας και τεκμηρίωσης πάνω σε ένα κομβικό ζήτημα, τόσο για την ΟΤΟΕ όσο και για το σ.κ. συνολικότερα: **στις κλαδικές ΣΣΕ ως θεσμό δικαιωμάτων, ανάπτυξης και προοπτικής.**

Είναι, πιστεύω, μια ιδιαίτερα σημαντική παρέμβαση στην επικαιρότητα, δεδομένου ότι η προοπτική των συλλογικών διαπραγματεύσεων στη χώρα, είναι ένα από τα θέματα που η Κυβέρνηση συζητά αυτή την περίοδο με τους εκπροσώπους των δανειστών.

Είναι ορατός ο κίνδυνος να συνεχιστεί η γνωστή και απαράδεκτη "κατάσταση πολιορκίας", η οποία επιβλήθηκε **σε όλα** τα επίπεδα των συλλογικών διαπραγματεύσεων στην Ελλάδα.

Αν συμβεί κάτι τέτοιο, το καθεστώς των **ακραίων, εκτός κανονικής ευρωπαϊκής πρακτικής, θεσμικών παρεμβάσεων**, που πλήττουν τη συλλογική αυτονομία και τις κλαδικές ΣΣΕ θα συνεχιστεί, με σοβαρές συνέπειες στην αγορά εργασίας και στη λειτουργία των τομέων της οικονομίας.

Με τη προτεραιότητα ισχύος των επιχειρησιακών ΣΣΕ σε βάρος των κλαδικών, βιώνουμε εδώ και χρόνια **ένα καθεστώς γενικευμένης εξαιρέσης της έννοιας του κλάδου.**

Γνωρίσαμε εξίσου τις σοβαρές συνέπειές σε όρους μείωσης μισθών, αμφισβήτησης δικαιωμάτων, υπονόμευσης και στρέβλωσης κάθε έννοιας κοινωνικού διαλόγου και συλλογικής συγκρότησης, αλλά και της ίδιας της προοπτικής βιώσιμης εξόδου από την κρίση.

Αντί, λοιπόν, να νομιμοποιηθεί η εξαιρεση, είναι καιρός να θεμελιωθεί ξανά ο κανόνας.

Με πλήρη αποκατάσταση των ελεύθερων Συλλογικών Διαπραγματεύσεων και πρωτίστως των κλαδικών ΣΣΕ.

Με επέκταση σε όλο τον κλάδο και με εφαρμογή της αρχής της εύννοιας, χωρίς εξαιρέσεις και αστερίσκους.

Με επαρκή χρόνο για τη διαπραγμάτευση και την επαναδιαπραγμάτευση.

Αυτά δεν είναι, απλά, θέμα "καλής Ευρωπαϊκής πρακτικής". Είναι, πρωτίστως, θέμα δημοσίου συμφέροντος:

⇒ για την προαγωγή της συλλογικής αυτονομίας και του κοινωνικού διαλόγου στον κλάδο.

⇒ για την αποτροπή αθέμιτου ανταγωνισμού σε βάρος των αμοιβών και των όρων εργασίας.

⇒ για σύγχρονη ανταγωνιστικότητα και συνεκτική, βιώσιμη ανάπτυξη, χωρίς ανισότητες και αποκλεισμούς.

Στο διάστημα που πέρασε, οι μνημονιακές παρεμβάσεις απείλησαν ευθέως την ύπαρξη των ΣΣΕ στους περισσότερους κλάδους και, βέβαια, στον κλάδο μας.

Έθεσαν σοβαρά εμπόδια όχι μόνο για τις κλαδικές, αλλά και για τις επιχειρησιακές ΣΣΕ.

Έδειξαν ότι απώτερος στόχος ήταν, τελικά, η αποδυνάμωση των Συλλογικών Διαπραγματεύσεων και των συνδικάτων σε όλα τα επίπεδα και η επικράτηση της ατομικής διαπραγμάτευσης.

Σε πείσμα των δυσκολιών, η Ομοσπονδία μας διεκδίκησε και κατάφερε να συνάψει 2 κλαδικές ΣΣΕ, για το διάστημα 2013-2015 και 2016-2018, διασφαλίζοντας τα θεμελιώδη κλαδικά δικαιώματα.

Η ΟΤΟΕ στήριξε, στηρίζει και θα συνεχίσει να στηρίζει έμπρακτα, σταθερά και ανυποχώρητα, τον θεσμό της κλαδικής συλλογικής διαπραγμάτευσης και της ΣΣΕ.

Στηρίζει την κομβική λειτουργία της κλαδικής ΣΣΕ ως κοινής βάσης, ως κεντρικού κορμού των δικαιωμάτων των τραπεζοϋπαλλήλων (Ενιαίο Μισθολόγιο, Ωράρια, βασικές κοινωνικές παροχές...), πάνω στον οποίο μπορούν να εξειδικεύουν και “να χτίζουν”, σε συμπληρωματική βάση, οι επιχειρησιακές ΣΣΕ, που υπογράφουν τα συνδικάτα-μέλη μας.

Στηρίζει την κλαδική ΣΣΕ ως θεσμό απαραίτητης επιτελικής συνεννόησης των μερών κάθε κλάδου της οικονομίας, για το ξεπέρασμα της κρίσης με όρους κοινωνικής ομαλότητας, βιωσιμότητας και συνοχής.

Η σημερινή εκδήλωση του ΙΝΕ/ΟΤΟΕ έχει ιδιαίτερη σημασία για όλους όσοι ενδιαφέρονται για τη σημασία και τις προοπτικές των εργασιακών θεσμών στη χώρα μας.

Αξίζουν, λοιπόν, συγχαρητήρια σε όλους τους συντελεστές της.

Επιτρέψτε μου να ευχαριστήσω ιδιαίτερα τους εκλεκτούς επιστήμονες-ομιλητές μας. Τον Καθηγητή Δημοσίου Δικαίου κ. Ξενοφώντα Κοντιάδη. Τον Καθηγητή Εργατικού Δικαίου κ. Κώστα Παπαδημητρίου. Τον ομότιμο Καθηγητή Εργατικού Δικαίου κ. Δημήτρη Τραυλό-Τζανετάτο. Την Διδάκτορα Οικονομίας της Εργασίας κα Βασιλική Γεωργακοπούλου.

Τους ευχαριστώ όλους θερμά για την αποδοχή της πρόσκλησης να μας παρέχουν χρήσιμους προβληματισμούς, επιστημονικές γνώσεις και επιχειρήματα τα οποία είμαι σίγουρος ότι θα αποδειχθούν χρήσιμα εργαλεία στις προσπάθειες του κλάδου μας σε όλα τα επίπεδα.

Ο συνταγματικός θεσμός της συλλογικής αυτονομίας (Βασικά σημεία ομιλίας)

Τον κύριο ρυθμιστικό παράγοντα των εργασιακών σχέσεων αποτελεί κατά το Σύνταγμα η συλλογική διαπραγμάτευση, στο πλαίσιο του θεσμού της συλλογικής αυτονομίας. Όλοι οι όροι των εργασιακών σχέσεων που στηρίζονται σε μεταβλητά δεδομένα και εκτιμήσεις συνιστούν αντικείμενο συλλογικής διαπραγμάτευσης και σε περιπτώσεις αμφιβολίας συντρέχει τεκμήριο αρμοδιότητας υπέρ της συλλογικής αυτονομίας και κατά της κρατικής εξουσίας. Υπό το πρίσμα αυτό, η συλλογική αυτονομία εντάσσεται στον πυρήνα των θεσμών που υπηρετούν την αρχή του κοινωνικού κράτους δικαίου και την πλουραλιστική δημοκρατία.

Ο θεσμός της συλλογικής αυτονομίας συναρτάται άμεσα με την αρχή του κοινωνικού κράτους δικαίου, υπό δυο κυρίως όψεις:

⇒ Αφ' ενός, συνιστά το σημαντικότερο θεσμό διασφάλισης της συλλογικής διαπραγμάτευσης, ως πεδίου διαμόρφωσης της επανορθωτικής-αναδιανεμητικής λειτουργίας του κοινωνικού κράτους.

⇒ Αφ' ετέρου, από τη στιγμή που η συλλογική αυτονομία έχει συνταγματικά κατοχυρωθεί ως μηχανισμός ρύθμισης κρίσιμων ζητημάτων που άπτονται των εργασιακών σχέσεων, η παρεμπόδιση της συλλογικής διαπραγμάτευσης θα συνεπαγόταν την παγίωση επιμέρους όρων εργασίας, όπως ενδεικτικά των μισθολογικών όρων, με αποτέλεσμα την απίσχναση των δικαιωμάτων των εργαζομένων, εις βάρος των εγγυήσεων της αρχής του κοινωνικού κράτους δικαίου.

Η επιλογή του συνταγματικού νομοθέτη να στεγάσει αυτοτελώς τη συνδικαλιστική ελευθερία και τη συλλογική αυτονομία στα άρθρα 23 παρ. 1 και 22 παρ. 2 Συντ. αντιστοίχως, επιβεβαιώνει τη διαφορετική τους λειτουργία σε σχέση προς την ελευθερία της συνένωσης που κατοχυρώνεται στο άρθρο 12 Συντ. Όπως έχει επισημανθεί, η ελευθερία συνένωσης δεν αφορά τις συνδικαλιστικές οργανώσεις, στις οποίες υπάγονται τόσο οι ενώσεις εργαζομένων όσο και οι ενώσεις εργοδοτών. Το συνδικαλιστικό δικαίωμα έχει παύσει, υπό το Σύνταγμα του 1975, να θεωρείται παρεπόμενο της ελευθερίας της συνένωσης, η οποία επιτελεί έναντι αυτού επικουρική μόνο λειτουργία, κατά βάση διασφαλίζοντας εγγυήσεις έναντι του ενδεχομένου διάλυσής τους.

Η συνταγματική κατοχύρωση τόσο του δικαιώματος συλλογικής οργάνωσης των εργαζομένων όσο και των νόμιμων μέσων συλλογικών διεκδικήσεων θα καθίστατο εν πολλοίς κενή περιεχομένου και πάντως σε σημαντικό βαθμό αλυσιτελής, δίχως την ταυτόχρονη διασφάλιση των απαραίτητων θεσμικών εγγυήσεων για τη διεξαγωγή διαπραγματεύσεων και τη σύναψη συμφωνιών σε συλλογικό επίπεδο μεταξύ εργοδοτών και εργαζομένων, ιδίως για τη ρύθμιση των όρων αμοιβής και εργασίας.

Η λειτουργική διασύνδεση του θεσμού της συλλογικής αυτονομίας με την αρχή του κοινωνικού κράτους δικαίου και με το δικαίωμα στην εργασία, καθώς και η σημασία του θεσμού για τον προσδιορισμό του γενικού συμφέροντος και τη διασφάλιση της κοινωνικής ειρήνης, κατέστησε αναγκαία τη θεσμική κατάστρωση της συμμετοχής των κοινωνικών εταίρων στην παραγωγή συλλογικών ρυθμίσεων, δηλαδή της συμμετοχής τους στις συλλογικές διαπραγματεύσεις και τη διαδικασία σύναψης συλλογικών συμβάσεων εργασίας, κατά τρόπο ώστε πέραν της αξιοποίησης της συλλογικής αυτονομίας ως δικαιώματος να

διασφαλίζεται η αναγκαία, κατά την κοινωνική της αποστολή, αναγνώρισή της ως καθήκοντος. Η διττή αυτή φύση της συλλογικής αυτονομίας, που κατατάσσει το συνταγματικό δικαίωμα συμμετοχής στις διαδικασίες που την πραγματώνουν μεταξύ των λεγόμενων λειτουργικών δικαιωμάτων, αποτελεί βασικό ερμηνευτικό προσανατολισμό των διατάξεων που ρυθμίζουν τη διεξαγωγή των συλλογικών διαπραγματεύσεων, τη σύναψη συλλογικών συμβάσεων εργασίας και τις διαδικασίες μεσολάβησης και διαιτησίας.

Ξενοφών Κοντιάδης
Καθηγητής Παντείου Πανεπιστημίου,
Δικηγόρος παρ' Αρείω Πάγω,
Πρόεδρος Ιδρύματος Θεμιστοκλή και Δημήτρη Τσάτσου

Η απώλεια των σημείων ισορροπίας της κλαδικής συλλογικής διαπραγμάτευσης (Βασικά σημεία ομιλίας)

Η σωβούσα και πολύχρονη πλέον οικονομική κρίση η οποία συνταράσσει την κοινωνική και οικονομική ζωή της χώρας μας, δεν άφησε αλώβητο το εργατικό δίκαιο, ένα κλάδο του δικαίου, ο οποίος είναι ιδιαίτερα ευαίσθητος στις σχετικές διακυμάνσεις. Οι μεταβολές δεν μπορούσαν έτσι να είναι παρά αναμενόμενες. Εκείνο όμως το οποίο πρέπει να επισημανθεί, είναι το ότι οι μεταβολές είναι τέτοιες που μεταβάλλουν πλέον τη φυσιογνωμία του, ειδικότερα στο πεδίο των συλλογικών εργασιακών σχέσεων, όπου παρατηρούνται οι δραστικότερες μεταβολές.

Οι μεταβολές αυτές είναι τέτοιας εμβέλειας ώστε μετατοπίζονται πλήρως τα σημεία ισορροπίας πάνω στα οποία στηριζόταν το οικοδόμημα των, συλλογικών κυρίως, εργασιακών σχέσεων τα τελευταία χρόνια αν όχι τις τελευταίες δεκαετίες.

Αν εξετάσει κανείς το προηγούμενο καθεστώς διαμόρφωσης εργασιακών σχέσεων, θα διαπίστωνε ότι στηριζόταν κατά κύριο λόγο σε ορισμένες σταθερές. Η πρώτη ήταν η αρχή της εύνοιας, η δεύτερη η δυνατότητα κήρυξης των συλλογικών συμβάσεων ως γενικών υποχρεωτικών, η τρίτη ήταν η διατήρηση των ρυθμίσεων των συλλογικών συμβάσεων και μετά τη λήξη της ισχύος τους και τέλος η δυνατότητα προσφυγής, υπό όρους και προϋποθέσεις, μονομερώς στη διαιτησία.

Αν όμως παρατηρήσει κανείς το νέο τοπίο εργασιακών σχέσεων, θα διαπιστώσει ότι οι περισσότερες από τις παραπάνω σταθερές δεν ισχύουν πλέον. Κυρίως όμως αποδυναμώθηκε συνειδητά το δυναμικότερο τμήμα των συλλογικών διαπραγματεύσεων: η κλαδική συλλογική διαπραγμάτευση.

Η σημασία της κλαδικής διαπραγμάτευσης

Οι κλαδικές συλλογικές διαπραγματεύσεις αποτελούν το βασικό στοιχείο της εδραίωσης των εργασιακών σχέσεων:

Εξασφαλίζουν «θεμιτούς» μισθούς και «δίκαιες» συνθήκες εργασίας για τους εργαζόμενους στον κλάδο, αλλά και

Εξασφαλίζουν θεμιτό ανταγωνισμό μεταξύ ομοειδών επιχειρήσεων, ώστε να αποφεύγεται το λεγόμενο κοινωνικό ντάμπινγκ

Η μετενέργεια των συλλογικών συμβάσεων

Η μετενέργεια ως θεσμός έχει ιδιαίτερη σημασία για το πεδίο των εργασιακών σχέσεων. Σε περίπτωση λήξεως ή καταγγελίας των συλλογικών συμβάσεων εργασίας διατηρείται η ισχύς των κανονιστικών διατάξεών της, πράγμα που επιτρέπει να μην προκαλείται, μέχρι να συναφθεί μια νέα συλλογική σύμβαση, μια ραγδαία επιδείνωση των όρων παροχής εργασίας.

Με ρύθμιση του 2012 η μετενέργεια οιονεί καταργείται, αφού περιορίζεται πλέον στο βασικό μισθό και σε μερικά επιδόματα. Η απαλλαγή από τη δέσμευση είναι, μετά την πάροδο των τριών μηνών, άμεση και βεβαίως δεν απαιτείται η σύμφωνη γνώμη του εργαζομένου.

Δεν χρειάζεται λοιπόν ιδιαίτερη προσπάθεια για να υποστηρίξει κανείς ότι οι επιπτώσεις είναι σοβαρότατες. Είτε δεν θα συναφθεί νέα συλλογική σύμβαση εργασίας, οπότε η σύμβαση εργασίας θα παραπέμπεται στην ατομική συλλογική διαπραγμάτευση, είτε θα υπάρχει έντονη πίεση για μια τέτοια υπογραφή έστω και με υποβαθμισμένους όρους, προκειμένου να μπορέσει να διατηρηθεί κάποια ρύθμιση στο συλλογικό επίπεδο.

Η δυνατότητα κηρύξεως σσε ως γενικών υποχρεωτικών

Με διάταξη του ν. 4024/2012 έχει επίσης ανασταλεί η εφαρμογή των διατάξεων του ν. 1876/1990 με τις οποίες προβλέπεται η δυνατότητα κηρύξεως σ.σ.ε. ως γενικά υπο-

χρεωτικών, δηλαδή να εφαρμόζεται και σε εργοδότες που δεν είναι μέλη των εργοδοτικών οργανώσεων.

Ανεξαρτήτως των ατελειών της προηγούμενης ρυθμίσεως και ίσως της κακής εφαρμογής της, η εν λόγω τροποποίηση εν δυνάμει εγκυμονεί σοβαρούς κινδύνους για την εν γένει πορεία των εργασιακών σχέσεων. Πολλοί εργοδότες επιθυμούν να αποχωρήσουν από εργοδοτικές οργανώσεις γνωρίζοντας αφενός ότι είναι δυνατόν με τον τρόπο αυτό να αποφύγουν την εφαρμογή της ισχύουσας κλαδικής συλλογικής σύμβασης και αφετέρου ότι δεν υπάρχει περίπτωση η κλαδική συλλογική σύμβαση που υπεγράφη να κηρυχθεί γενικά υποχρεωτική. Περαιτέρω, με βάση το παραπάνω ενδεχόμενο, και οι κλαδικές εργοδοτικές οργανώσεις θα ασκούν έντονη πίεση προς τις εργατικές για υποβάθμιση των εργασιακών σχέσεων, ώστε δηλαδή να αποτραπεί η αποχώρηση διαφωνούντων εργοδοτών. Και βέβαια η επιδίωξη του κοινωνικού ντάμπινγκ εμφανίζεται και εδώ αναπόφευκτη με συνέπειες και για την κοινωνική ειρήνη και για τον υγιή ανταγωνισμό μεταξύ επιχειρήσεων .

Η αποδυνάμωση της κλαδικής συλλογικής διαπραγμάτευσης

Η δομή των συλλογικών διαπραγματεύσεων σε συνέχεια των παραπάνω πράγματι απορρυθμίστηκε και μετασχηματίστηκε ριζικά με κύριο χαρακτηριστικό την υποχώρηση των κλαδικών και ομοιοεπαγγελματικών ΣΣΕ, την αποκέντρωση των συλλογικών διαπραγματεύσεων προς το επίπεδο των επιχειρήσεων με τον πολλαπλασιασμό των επιχειρησιακών ΣΣΕ οι οποίες, μετά την κατάργηση της αρχής της ευνοϊκότερης ρύθμισης και την καθιέρωση σύναψης επιχειρησιακών ΣΣΕ με δυσμενέστερους όρους από τις κλαδικές ΣΣΕ, αποτελούν βασικό μηχανισμό εφαρμογής μειώσεων των αποδοχών των εργαζομένων άνω του 15%. Επιπροσθέτως με την αλλαγή του θεσμικού πλαισίου επέκτασης των συλλογικών συμβάσεων επήλθε αφενός ραγδαία μείωση της κάλυψης των εργαζομένων και των επιχειρήσεων από κλαδικές και ομοιοεπαγγελματικές συλλογικές ρυθμίσεις, σε ποσοστό που σήμερα αγγίζει το 6,9% ενώ στο παρελθόν (1992-2010) άγγιζε το 52,7% και αφετέρου μείωση αποδοχών τουλάχιστον σε μια στις δύο κλαδικές και ομοιοεπαγγελματικές ΣΣΕ. Περαιτέρω η αναστολή της επέκτασης των ΣΣΕ ως γενικώς υποχρεωτικών και η αποδυνάμωση του επικουρικού βραχίονα του θεσμού της Διαιτησίας, ο οποίος αποτελούσε μηχανισμό παραγωγής συλλογικών ρυθμίσεων, οδήγησε σε επιπλέον απορρύθμιση του συστήματος των συλλογικών διαπραγματεύσεων με την ραγδαία αποκέντρωσή τους και την αύξηση των ατομικών συμβάσεων εργασίας.

Κώστας Δ. Παπαδημητρίου
Καθηγητής Εργατικού Δικαίου Νομικής Αθηνών
www.lawpapadimitriou.gr

Η κλαδική ΣΣΕ και η αρχή της εύνοιας στο στόχαστρο του νεοφιλελευθερισμού (Βασικά σημεία ομιλίας)

I. Εισαγωγικές παρατηρήσεις

Στο επίκεντρο της απορρύθμισης των σχέσεων εργασίας και της μετάλλαξης του εργατικού δικαίου και μετατροπής σε εξάρτημα της κυριαρχούμενης από την νεοφιλελεύθερη καπιταλιστική παγκοσμιοποίηση “ευέλικτης επιχείρησης” βρίσκεται η κορυφαία προστατευτική αρχή. Δεν είναι έτσι τυχαία η νεοφιλελεύθερη επίθεση κατά κορυφαίων θεσμικών στοιχείων της συλλογικής αυτονομίας και μηχανισμών πραγμάτωσης της προστατευτικής αρχής.

II. Η κλαδική ΣΣΕ ως κορυφαία εκδήλωση της συλλογικής αυτονομίας

Ο πρωταγωνιστικός ρόλος της κλαδικής ΣΣΕ οφείλεται βασικά σε τρεις λόγους:

α) Η πολυσυλλεκτική ρυθμιστική δυναμική των κλαδικών ΣΣΕ συμβάλλει σημαντικά στην απώθηση του συντεχνιακού εγωισμού και σφυρηλάτηση πνεύματος και συνείδησης ενότητας.

β) Η ΣΣΕ αποτελεί τον πιο ισχυρό και αποτελεσματικό, και λιγότερο ευάλωτο στην εργοδοσία, εκπρόσωπο των εργαζομένων.

γ) Η ΣΣΕ συγκροτεί το ισχυρότερο ανάχωμα κατά βρώμικου ανταγωνισμού στην αγορά εργασίας και του μισθολογικού dumping.

III. Η αρχή της εύνοιας ως κορυφαία εκδήλωση της προστατευτικής αρχής

Η αρχή της εύνοιας συνιστά μια κορυφαία εκδήλωση της προστατευτικής αρχής. Εκδηλώνεται δε τόσο στη σχέση ΣΣΕ και ΑΣΕ, όπου η τελευταία υπερισχύει μόνο ως ευνοϊκότερη, όσο και στη σχέση ΣΣΕ και νόμου, όπου ο τελευταίος κατισχύει μόνο όταν περιέχει κανόνες αμφιμερώς αναγκαστικού δικαίου. Κρίσιμος επίσης είναι ο ρόλος της στις περιπτώσεις συρροής ΣΣΕ.

IV. Η στρατηγική αμφισβήτησης της κλαδικής ΣΣΕ

Η λυσσαλέα επίθεση κατά της κλαδικής ΣΣΕ οφείλεται στον πρωταγωνιστικό της ρόλο στην πολλαπλώς πληττόμενη προστατευτική αρχή. Η δικαιολόγηση της επίθεσης αυτής έγκειται στον υποτιθέμενο αναχρονιστικό της ρόλο στο πλαίσιο της μετάβασης από τον φορντισμό στον μεταφορντισμό. Πραγματοποιείται δε τόσο de facto, π.χ. μέσω της φυγής των εργοδοτών από τα κλαδικά συνδικάτα, όσο και de jure, π.χ. μέσω της κατάργησής της ως μηχανισμού άρσης της σύγκρουσης κλαδικής και επιχειρησιακής ΣΣΕ.

V. Η αυξανόμενη πολλαπλή αμφισβήτηση της αρχής της εύνοιας

Η πιο αποτελεσματική μορφή αμφισβήτησης της αρχής αυτής είναι εκείνη που συντελείται μέσω νομοθετικών παρεμβάσεων. Εμφανίζεται δε βασικά σε χώρες που έχουν έντονα οικονομικά προβλήματα, ιδίως τελούσες υπό μνημονιακή κατοχή, όπως η Ελλάδα. Ωστόσο στη χώρα μας σημαντική ως προς τη σχέση της ΣΣΕ με το νόμο είναι και η συμβολή της νομολογίας των ανωτάτων δικαστηρίων μέσω χειραγώγησης της έννοιας του γενικού συμφέροντος. Ενδιαφέρον επίσης παρουσιάζει μια ενισχυόμενη στην επισημή τάση εννοιολογικού και λειτουργικού αναπροσδιορισμού της με βάση τη διάσωση θέσεων εργασίας. Έτσι, σύμφωνα με την τάση αυτή, οι προβλεπόμενες στην ατομική σύμβαση εργασίας (ΑΣΕ) κατώτερες εκείνων της ΣΣΕ αποδοχές θα κατισχύουν, π.χ. ως

<<ευνοϊκότερες>> λόγω συμβολής τους στη διάσωση των σχέσεων εργασίας. Η τυχόν υιοθέτηση της θέσης αυτής θα οδηγούσε σε μετάλλαξη της δογματικής ταυτότητας της αρχής της εύνοιας και σε αναίρεση της κανονιστικότητας και υποχρεωτικότητας της κλαδικής ΣΣΕ.

VI. Η προβληματική των “ρητρών ανοικτότητας”

Πρόκειται για ένα επίκαιρο, αλλά όχι καινοφανή μηχανισμό ταυτόχρονης αποσταθεροποίησης των κλαδικών ΣΣΕ και της κρίσιμης για την αποτελεσματική λειτουργία τους αρχής της εύνοιας. Η απόκλιση από την ευνοϊκότερη κλαδική ΣΣΕ γίνεται είτε σε εθελούσια είτε σε νομοθετική βάση.

VII. Συμπερασματικές παρατηρήσεις

*Δημήτρης Α. Τραυλός - Τζανετάτος
Ομότιμος Καθηγητής Εργατικού Δικαίου,
Νομικής Σχολής Πανεπιστημίου Αθηνών*

Οικονομική και κοινωνική σημασία των κλαδικών ΣΣΕ

(Βασικά σημεία ομιλίας)

Οι υπάρχουσες ποσοτικές και ποιοτικές μελέτες οικονομολόγων, διεθνών οργανισμών και ερευνητικών φορέων(ΟΟΣΑ, ΔΓΕ, Eurofoundation, ETUI, ακόμα και οικονομολόγων του ΔΝΤ), αμφισβητούν ευθέως τις θέσεις των ακραιφνών υποστηρικτών της «Ελεύθερης Οικονομίας της αγοράς, χωρίς θεσμικές ακαμψίες και καταναγκασμούς».

Οι μελέτες αυτές

⇒ καταδεικνύουν τη σημασία των συγκεντροποιημένων, σαφώς ιεραρχημένων σε συμπληρωματική βάση, συστημάτων Συλλογικής Διαπραγματεύσεως, με επίκεντρο τις κλαδικές ΣΣΕ. Με επεκτασιμότητα, τήρηση της ευνοϊκότερης για τον εργαζόμενο ρύθμισης(αρχή της εύνοιας) και με στήριξη της συλλογικής αυτονομίας.

⇒ αποδεικνύουν ότι αυτά τα συστήματα Συλλογικών Διαπραγματεύσεων υπηρετούν καλύτερα και με διάρκεια τους στόχους της σύγχρονης, ποιοτικής ανταγωνιστικότητας που χρειάζεται σήμερα η Ε.Ε, την επιδιωκόμενη «ολοκληρωμένη βιώσιμη Ανάπτυξη χωρίς ανισότητες και αποκλεισμούς» και την αναγκαία κοινωνική συνοχή. Οι στόχοι αυτοί βρίσκονται σήμερα ψηλά στις διακηρύξεις και τις προτεραιότητες των οργάνων διακυβέρνησης της Ε.Ε, τόσο για το ξεπέρασμα της επαπειλούμενης υφεσιακής παγίδας, όσο και για την αντιμετώπιση φαινομένων κοινωνικής αποδιάρθρωσης αλλά και τάσεων απονομιμοποίησης-συνολικής αμφισβήτησης του ευρωπαϊκού εγχειρήματος από τους πολίτες των χωρών-μελών.

Κατά συνέπεια, η θέση των νεοφιλελεύθερων, κυρίως, οικονομολόγων ότι ένα αποκεντρωμένο σύστημα Συλλογικών Διαπραγματεύσεων, με πρωτοκαθεδρία των επιχειρησιακών ΣΣΕ, χωρίς επεκτασιμότητα των κλαδικών και χωρίς εφαρμογή της αρχής της εύνοιας, είναι πιο αποτελεσματικό για την οικονομία προβάλλεται αξιωματικά, χωρίς βάσιμη εμπειρική και συγκριτική ερευνητική τεκμηρίωση, ακόμα κι όταν ένα τέτοιο σύστημα, ως «αναγκαίο κακό», αποδεδειγμένα διευρύνει τις εισοδηματικές ανισότητες και υποσκάπτει την κοινωνική συνοχή.

Αντλώντας από την πρόσφατη διεθνή βιβλιογραφία, στην παρέμβασή μας εντοπίζουμε 10 βασικές παραμέτρους, που θεμελιώνουν την ανάγκη πλήρους αποκατάστασης των κλαδικών Συλλογικών Διαπραγματεύσεων και ΣΣΕ, με επεκτασιμότητα και τήρηση της αρχής της εύνοιας στη σχέση τους με τις επιχειρησιακές.

Οι παράμετροι αυτές είναι, συνοπτικά, οι εξής:

1. Περιορισμός ανισοτήτων-δικαιότερη εισοδηματική κατανομή, αποτροπή κοινωνικού κατακερματισμού-κοινωνική συνοχή.
2. Αποτροπή αθέμιτου ανταγωνισμού και dumping σε βάρος της εργασίας .
3. Αποτροπή πριμοδότησης κακόπιστων εργοδοτών με ελεγχόμενα επιχειρησιακά σωματεία
4. Μεγαλύτερη αποτελεσματικότητα στην οικονομία, με όρους σύγχρονης ανταγωνιστικότητας.
5. Μεγαλύτερη διαφάνεια μισθών και ασφαλιστικών εισφορών, καλύτερος έλεγχος εφαρμογής, μικρότερα συναλλακτικά κόστη για τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις.
6. Οι κλαδικές ΣΣΕ είναι εργαλείο διαφάνειας και καλύτερης επιτελικής συνεννόησης των μερών για συντονισμένη αντιμετώπιση προβλημάτων και ξεπέρασμα της κρίσης.

7. Τα κλαδικά μισθολογικά-εργασιακά δικαιώματα αποτελούν καλύτερη βάση εκκίνησης και για τις Επιχειρησιακές ΣΣΕ.

8. Ελλείψει κλαδικών ΣΣΕ, οι συγκρούσεις μεταφέρονται στο επιχειρησιακό επίπεδο, με δυνητικά πρόσθετο κόστος για τις επιχειρήσεις,

9. Η πρωτοκαθεδρία των Επιχειρησιακών ΣΣΕ, ιδίως σε χώρες με συντριπτική πλειοψηφία ΜΜΕ, οδηγεί σε καταβράθρωση του επιπέδου συλλογικής κάλυψης και σε εξαφάνιση κλαδικών εργατικών και εργοδοτικών οργανώσεων.

10. Η επιχειρησιακή λογική είναι συνήθως βραχυπρόθεσμη και αποσπασματική. Οι κλαδικές ΣΣΕ είναι πιο επιτελικές και δυνητικά συμβατές με μεσομακροπρόθεσμες οικονομικές προτεραιότητες.

Ειδικά στις σημερινές συνθήκες της οικονομίας και της κοινωνίας, η πλήρης αποκατάσταση των κλαδικών Συλλογικών Διαπραγματεύσεων και ΣΣΕ κρίνεται και ωφέλιμη και αναγκαία για την οικονομική αποτελεσματικότητα, την κοινωνική συνοχή, την ενίσχυση της συλλογικής αυτονομίας και την αποτροπή πρακτικών στρέβλωσης του ανταγωνισμού σε βάρος των εργαζομένων και των μικρομεσαίων επιχειρήσεων.

*Βασιλική Ν. Γεωργακοπούλου
Διδάκτωρ Οικονομίας της Εργασίας
Σύμβουλος Εργασιακών Σχέσεων ΟΤΟΕ*

“ Η εκδήλωση - παρέμβαση της ΟΤΟΕ
για την αναγκαιότητα
των Συλλογικών διαπραγματεύσεων
και την ιδιαίτερη σημασία
των Κλαδικών Συλλογικών Συμβάσεων
ως θεσμό
δημοκρατικών ρυθμίσεων και κανόνων,
φιλοδοξεί να αποτελέσει
- στις δύσκολες μέρες που ζούμε -
αιτία προβληματισμού και εγρήγορσης
των κοινωνικών και οικονομικών δυνάμεων
του τόπου,
που επιθυμούν την ανάκαμψη της χώρας
σε όλα τα επίπεδα
και ένα καλύτερο μέλλον για όλους. ”

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ
ΟΤΟΕ